

Representantforslag 117 S

(2015–2016)

fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Per Olaf Lundteigen, Sonja Mandt og Hege Haukeland Liadal

Dokument 8:117 S (2015–2016)

Representantforslag fra stortingsrepresentantene Kjersti Toppe, Per Olaf Lundteigen, Sonja Mandt og Hege Haukeland Liadal om å gjenopprette støtteordningen for privatarkiv

Til Stortinget

Bakgrunn

Store deler av det norske arkivlandskapet består av lokale, regionale og private institusjoner som ikke er en del av det statlige Arkivverket (Riksarkivet og Statsarkivene), og som forvalter både offentlige og private arkiver. I Norge finnes det om lag 500 000 hyllemeter historiske arkiver, fordelt på arkivinstitusjoner, bibliotek og museer. Av dette oppbevarer Arkivverket rundt halvparten. Oppbevaring av den andre halvparten fordeler seg mellom kommunale arkivinstitusjoner (36 pst.), museer og bibliotek (7 pst.) og andre institusjoner (5 pst.).

Privatarkiver utgjør 1/5 av den totale mengden arkiver i Norge, om lag 100 000 hyllemeter. Av dette forvalter Arkivverket under 37 pst., mens kommunale arkivinstitusjoner (25 pst.), museer (21 pst.), private arkivinstitusjoner (13 pst.) og biblioteker (4 pst.) har resten. Det betyr at over 60 pst. av privatarkivene her til lands blir bevart i lokale, regionale og private institusjoner som er utenfor det statlige Arkivverket.

Etterrettelige og tilgjengelige arkiver er en av bærebjelkene i et velfungerende demokrati. Arkivmeldingen, Meld. St. 7 (2012–2013), vektla målsettingen om å sikre en helhetlig samfunnsdokumentasjon. Uten arkiver fra privat sektor (bedrifter, organisasjoner og privatpersoner) er kildene til vår felles historie og kulturarv ufullstendig. Privat sektor må derfor få en større plass i vår samlede samfunnsdokumenta-

sjon. Arkivinstitusjoner, lokalhistoriske samlinger og museer som forvalter privatarkiv er dessuten en meget viktig del av samfunnets kulturelle grunnmur. Disse bevarer og formidler lokalt forankrete kilder, og gjør en viktig innsats for å ta vare på lokal kultur og identitet. Bevaring av privatarkiver er dessuten ikke en lovpålagt oppgave slik tilfellet er med offentlige arkiver, og det er derfor svært viktig med støtteordninger som gjør sektoren i stand til å bevare privatarkiver. Mangel på bevarte privatarkiver vil på sikt føre til huller i samfunnets hukommelse, og resultatet er en «dement stat».

Til tross for et stort behov er støtten til privatarkivarbeidet blitt betydelig svekket siden 2013. Den tidligere støtteordningen for privatarkiv som Stortinget opprettet i 2010, er avviklet. Omfanget av generelle utviklingsmidler til arkiv er også sterkt redusert siden 2013. På grunn av delingen av privatarkivarbeidet som følge av evalueringen av Kulturrådet i 2014, har museer ikke anledning til å søke Riksarkivaren om støtte til privatarkivprosjekter, men henvises til Kulturrådet. Kulturrådet fikk ansvaret for støtteordning til privatarkiver i museer. Til tross for dette avviser Kulturrådet søknader fra museene om rene privatarkivprosjekter med begrunnelsen at man i Kulturrådet mangler kompetanse til å vurdere denne type søknader¹.

I 2010 besluttet Stortinget å opprette en egen støtteordning for privatarkiv på to mill. kroner, som kom i tillegg til ordinære og generelle utviklingsmidler til arkiv og museum². En samlet familie- og kulturkomité var positiv til støtteordningen. Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti presiserte at de var glad for at en tilskuddsord-

¹ <http://www.museumsnytt.no/nyheter/haltende-samfunnshukommelse>

² Prop. 1 S (2009–2010): 143.

ning for privatarkiv endelig var på plass og mente at ordningen burde styrkes i årene framover.³

Året etter (2011) ble ansvaret for denne støtteordningen overført til Kulturrådet. I perioden 2010–2013 ble det via denne støtteordningen delt ut ca. 14 mill. kroner til privatarkivprosjekter, fordelt på 95 tiltak. Samlet søknadssum for perioden var 60 mill. kroner. Støtteordningen var svært viktig for arkiv- og museumsinstitusjonene, og man kunne vise til gode resultater.

I tråd med Arkivmeldingen, Meld. St. 7 (2012–2013), ble støtteordningen for privatarkiv fra 2013 forbeholdt museumsfaglige relevante arkivprosjekter⁴. I februar 2014 fordelte Kulturrådet derfor et samlet tilskudd på to mill. kroner fra støtteordningen for privatarkiv, som utelukkende gikk til museer som jobbet med privatarkiver. Dette var i samsvar med departementets føringer⁵.

Sommeren 2014 utlyste Kulturrådet på nytt støtte til privatarkiv⁶. Men på slutten av året varslet Kulturrådet at utlysningen ble trukket tilbake og at innsendte søknader ikke ville bli behandlet⁷. Årsaken var at statsbudsjettet for 2015 fastslo at midler til privatarkiv fra nå av skulle finansieres av spilleoverskuddet fra Norsk Tipping AS og videreføres i søkbare programmer⁸.

Våren 2015 ble ansvaret for alt arkivutviklingsarbeid (inkludert privatarkiv) overført til Riksarkivaren. Dette innebar også ansvaret for å dele ut midler fra en generell støtteordning for arkivsektoren, og i mai 2015 utlyste Arkivverket midler til arkivutvikling. Fire mill. kroner var til fordeling, og av disse gikk mesteparten til generelle utviklingsprosjekter med sikte på å kunne håndtere digitale arkiver. Til privatarkivprosjekter ble det bare tildelt noen hundre tusen kroner. Etter omleggingen av støtteordningen kunne det bare «helt unntaksvis» gis støtte til arbeid med private arkiv innenfor rammen av de generelle utviklingsmidlene, opplyste Arkivverket. For øvrig presiserte Arkivverket at

«midler tilsvarende den tidligere støtteordningen for bevaring og formidling av arkiv fra privat samfunnssektor, to mill, forvaltes av Norsk kulturråd og er avsatt til arbeid med arkiv i museum».⁹

Kulturrådet hevdet på sin side at «støtteordning for privatarkiver» – det vil si «støtte til institusjoner som arbeider med å bevare og gjøre privatarkiver tilgjengelige», var avsluttet. Privatarkiv i museum kunne søke støtte fra museumsprogrammene som Kulturrådet forvalter¹⁰. Men i de fire programmene som museenes støtteordning var inndelt i, var ikke ordene «privatarkiv», nevnt en eneste gang. Under programmet «Samlingsforvaltning; koordinering og prioritering i samlinger», ble det i 2015 ikke tildelt én eneste krone til rene privatarkivprosjekter¹¹. En av grunnene til at Kulturrådet ikke har videreført støtteordningen for privatarkiv er som nevnt at man i Kulturrådet ikke anser å ha riktig kompetanse til å kunne vurdere det arkivfaglige innholdet i søknadene¹².

I februar 2016 utlyste Arkivverket prosjekt- og utviklingsmidler til arkiv for inneværende år. I søknadsteksten åpnet Arkivverket for å støtte privatarkivtiltak kun i «særlige tilfeller». Museer som driver med privatarkiver, er ikke målgruppe for Arkivverkets tiltak og kunne derfor ikke søke. Disse ble henvist til Kulturrådet¹³, som altså har avvirket sin støtte til privatarkivprosjekter i museer – til tross for klare føringer om at slik støtte er Kulturrådets ansvar. Søknadene som kom inn til Arkivverket, viste et meget stort behov, med 55 søknader og med en totalramme på over 24 mill. kroner¹⁴. Da tildelingen ble offentliggjort 25. mai 2016 var det kun 500 000 kroner – fordelt på fire tiltak – som gikk til privatarkivprosjekter¹⁵.

3. ³⁾ Innst. 14 S (2009–2010): 89.

4. ⁴⁾ St.meld. nr. 7(2012–2013) Arkiv: 111.

5. Norsk kulturråd - fagadministrasjonen, Årsrapport 2014:11.

6. <http://www.kulturradet.no/museum-arkiv-kulturvern/vis-artikkel/-/aktuelt-2>.

7. <http://www.kulturradet.no/museum-arkiv-kulturvern/vis-artikkel/-/utlysning-av-utviklingsmidler-for-museum-og-arkiv-trekkes-tilbake>

8. Prop. 1 S (2014–2015) Kulturdepartementet: 51.

9. <http://arkivverket.no/arkivverket/Arkivutvikling/Utllysning-av-midler-til-arkivutvikling/Utviklingsmidler-og-soeknader-2015>

10. <http://www.kulturradet.no/stotteordninger?tema=11058>

11. <http://www.kulturradet.no/tildelinger/prosjektmidler-museum/2015>

12. <http://www.museumsnytt.no/nyheter/haltende-samfunnshuskommelse>

13. <https://arkivverket.no/arkivverket/Arkivverket/Om-oss/Aktuelt/Nyhetsarkiv/Prosjekt-og-utviklingsmidler-til-arkiv>

14. <http://arkivverket.no/arkivverket/Arkivverket/Om-oss/Aktuelt/Nyhetsarkiv/Stort-behov-for-arkivutviklingsmidler>

15. <http://arkivverket.no/arkivverket/Arkivverket/Om-oss/Aktuelt/Nyhetsarkiv/Prosjekt-og-utviklingsmidler-for-arkiv-tildelinger-2016>

Forslag

På bakgrunn av dette fremmes følgende

f o r s l a g :

Stortinget ber regjeringen fremme forslag om å gjenopprette støtteordningen for privatarkiv, med en økonomisk ramme på minimum det nivået som støtteordningen hadde tidligere. Støtteordningen skal administreres av Riksarkivaren. Alle institusjoner som oppbevarer arkiv, også museer, gis adgang til å søke om midler gjennom støtteordningen.

17. juni 2016

